

1535 - 1945 - 1985

**zdechov,
historie
a
současnost**

**historie obce
zděchova
od jejího osídlení
po dnešek**

**k 40. výročí osvobození
k 450. výročí osídlení
obce**

Úvod

Zděchov leží na příkrém terénu hornaté části Javorníků nedaleko slovenské hranice. Má již poněkud ráz osad na slovenské straně Javorníků. Bývalé usedlosti jsou hustě a nepravidelně nakupeny podle cesty a Zděchovského potoka. Také paseky jsou ve skupinách — gulách. V místní zástavbě převažují v současné době nové stavby rodinných domků.

Katastr obce zůstává nezměněn, i když dříve obdělávali zdejší občané své pozemky až u Vranče. Pastviny, louky, lesy i část orné půdy patřila panství. Teprve v pozdější době došlo ke změnám a upřesnění kultur. V současné době má obec 1.300,5616 hektarů celkové výměry, při čemž z této výměry tvoří převážnou část lesní pozemky, zastavěné plochy a nádovoří a neplodné půdy, takže k zemědělské výrobě zbývalo kolem 45 procent plochy.

Nejvyšší počet obyvatel byl zaznamenán v roce 1850, kdy v obci bydlelo ve 162 domech 1101 osob, ve srovnání s rokem 1666, kdy bydlelo ve 28 domech 206 občanů a v roce 1984 ve 215 domech 660 občanů. Kultura bydlení neustále stoupá.

Obyvatelé obce pracují převážně v průmyslu, část pak v zemědělství a lesnictví.

Dřívější zemědělská malovýroba produkovala hlavně žito, pšenici, oves, brambory, méně už ječmen, na rubiskách něco málo „křibice“ a v malé míře pěstovány trávy na seno. Nyní se zemědělství zaměřilo na výrobu masa hovězího a mléka. Z ovoce se daří jablkům a švestkám, v lesích je hojnost malin, ostružin, jahod, borůvek a sezónně i hub.

Průmysl v obci nebyl a není. Z domácí výroby se ve světě proslavila výroba čepců. Po domácku se rovněž vyrábí hrábě, dřevěné vidle, škopíky, putny, díže, metly březové a žebře.

Mnoho občanů v dřívějších dobách odcházelo na Slovensko na sezónní práce. V době před první světovou válkou, i po ní, se značná část obyvatelstva odstěhovala za prací do Severní Ameriky — 68, Jižní Ameriky — 2, Itálie — 1, Irska — 1, Rakouska — 4, Maďarska — 4, severních Čech — 3 a na Slovensko 28. I když část se jich vrátila, někteří v cizině zůstali. Největší vylidnění Zděchova však nastalo v letech

1945—1946, kdy polovina obyvatel obce odešla do pohraničních oblastí Moravy, osídlovat území po vysídlených Němcích — větší část odešla na jižní Moravu: Znojemsko, Břeclavsko, Mikulovsko, menší na severní Moravu: Bruntálsko, Opavsko, Šumpersko, Jesenicko a Novojičínsko. Část se pak navrátila domů, do roku 1961 asi 150 osob.

Obec měla kamenolom. Dříve zde stávaly mlýny: horní a dolní a třetí v Horněmanském. V roce 1938 byl v obci postaven hotel a zavedena elektřina. Elektrifikace samotná byla provedena až v roce 1960—1964 a 1980—1981. Autobusová linka byla uvedena do provozu v roce 1938.

V obci bylo v roce 1952 založeno JZD, které bylo později převedeno do Státního statku Gottwaldov, pak delimitováno do Státního statku Vsetín a nakonec v roce 1977 opět do JZD Horní Vsacko se sídlem v Hovězí.

Národní škola byla založena v roce 1778 a mateřská škola v roce 1950.

Prehistorické osídlení

Podle nálezů zaujímal prehistorické osídlení Valaška téměř výhradně jen okrajové části a nemůže se svou hustotou zdaleka rovnat pozdějšímu osídlení historickému. Byly to pravděpodobně jen ostrůvky kulturního území v původní přírodní krajině. Souvislou kulturní krajinu, která pronikala i do hornatého jádra Valaška, vytvořilo v tomto mladém sídelním lesním území teprve historické osídlení, vážící se k prvním písemným zprávám.

Jako mladé sídelní území se v historickém vývoji osídlení označuje zpravidla ona část našich zemí, která byla zalidněna teprve po roku 1200 pozdní středověkou kolonizací. Svým původním přírodním rázem se toto mladé sídelní území lišilo od staré sídelní oblasti v moravských sníženinách, jejíž původní kryt tvořily nejpravděpodobněji dubové lesy.

Ojedinelé nálezy prehistorického osídlení s mohylou z mladší doby kamenné byly objeveny v Kelči, hromadný nález 25 bronzových, dobře zachovalých, temně hladce patinovaných nedovřených kruhů z doby bronzové v Huslenkách-Kychově a sousední obec Pulčín je zapsána v historii svými sídlišti a to jednak z doby bronzové sídlištěm slezským a v době časně dějinné sídlištěm galským.

O původu Valachů

Vědci předkládají několik tézí: Název Valach prý vznikl z původního jména Vlach, jímž Slované od pradávna označovali lid původu galského. Staří Germáni měli pro ně název Walh. Vlivem maďarštiny se jméno Vlach rozšířilo na Valach a část Dacie byla Slovany nazývána Valaško.

Podle profesora Válka jsou nejstarší zprávy o Valaších na Moravě z roku 1512. Podle Philippida, jehož názor byl přijat i sovětským romanistou Šišmarevem, přešli Rumuni Dunaj ve dvou proudech, z nichž jeden přešel přes Banát, západ

a sever Sedmíhradska, Mamoš, Bukovinu a Moldavu a druhý přes západní a východní Valašsko a zaplnil i jih Sedmíhradska. Rumunští pastýři — valaši — ustupovali v dobách tureckých nájezdů se svými stády do nepřístupných Karpat, kde vlivem tvrdých horských podmínek vznikla extenzivní forma chovu dobytka, zejména ovcí a koz. Po hřebenech Karpat pronikali tito pastevcí po staletí stále více na západ. Pronikli až na Zakarpatskou Ukrajinu, kde postupně splývali s domácím obyvatelstvem, které od nich převzalo jejich způsob chovu dobytka a slovem — valach — se pak označoval pastýř.

Valaši pak postupovali se svými stády zvolna na západ a podle prof. Válka k původnímu prořídlejšímu obyvatelstvu našeho kraje v době selské kolonizace přibyli tito spolu s četnými osadníky hlavně z východního Slovenska a se všemi splynuli pak v kolonizaci pasekářské slovenští Valaši od rumunských hranic, kteří s sebou přinesli salašnictví a stopy kultury i krve rumunské. Tito pastýři dali kraji jméno pro 19. století, neboť až do roku 1786 bylo Vsetínsko a Kloboucko nazýváno společným jménem — Zálesí. Tito Valaši také způsobili odlišení jeho obyvatelstva od sousedních Slováků.

Názory o rasovém původu přistěhovalých Valachů se různí. František Palacký pokládal Valachy za poslovanštělé potomky keltských Bojů a jméno Valach odvozoval od názvu Walh-Gallus. Dr. František Miklošič, profesor slavistiky na vídeňské univerzitě tvrdil, že Valaši pocházejí z Rumunska, což argumentoval kulturou i rumunskými slovy, která se dodnes ve valašském nářečí uchovala. Tým názor hájili i dr. Fr. Pastrnek a František Bartoš, a konečně i rumunský profesor T. Burada i D. Kranžalov. Rumunský historik G. Nether zase tvrdí, že z oněch 91 slov rumunského původu je pouze jediné rumunské: kornuta, ostatní jsou původu různého, většinou dáckého. Moravští Valaši jsou podle něho poslovanštělí Dákové. Názor, že rumunští Valaši se poslovanili a zůstaly u nich jen stopy rumunské kultury a krve, hájil prof. Válek a jeho teorii převzali, jak již bylo řečeno, i Philippides, Šišmarev, N. Dragunu a polský univerzitní profesor L. Sawicki.

Osídlení obce - stručné dějiny

Dávná minulost našeho kraje zůstává dosud neosvětlená. Končiny našeho okresu a naší obce byly do doby ještě nedávné pralesem a hluší. První dějinné zprávy o okolních krajích, pro člověka výhodněji položených, se objevují až ve druhé polovině 13. století. Naše obec patřila do ochranného pásu pohraničních hvozďů, v majetku zemských knížat; bylo zakázáno lesy káceti, dokud by na území nebyli strážci hranic. Kraj v okolí dnešního Vsetína byl již ve 13. století řídko obydlen. Hustější osídlení spadá do druhé poloviny 13. století, kdy zeměpáni získávali osadníky podle práva německého. Naše obec však tímto způsobem, pomocí lokátorů, osídlena nebyla. Šlo o sporné území, na které si činil nárok především Michal Podmanínský z Podmanína, pán na Povážské Bystrici.

Spory o Javorníky se táhly celým 16. stoletím a neustaly, poněvadž to nedovolovala válečná doba. Teprve po uzavření cařihradského míru s Turky vyzval král v červnu 1535 Uhry k vyřízení sporů týkající se zemských hranic. Uhři si činili nároky na celý levý břeh Bečvy, až k potoku Provaznému. Komise k řešení těchto sporů se měla sejít 24. 8. 1535; k urovnání však nedošlo. Po Podmanínovi začal spory o Javorníky Ondřej Balassa, kterému na žádost Nekše z Landeku bylo nařízeno císařem Rudolfem II. dne 10. června 1581, aby dal propustit z vězení Nekšova poddaného. Spory však pokračovaly dále. Ještě v roce 1844 si činili Uhři nárok na 36 chalup z Halenková, 406 chalup z Nového Hrozenkova, 106 chalup z Velkých Karlovic. Spory o hranici byly definitivně vyřešeny až v roce 1918.

Středověké valašské řadové vsi byly rozšířeny na svazích s rozptýleným půdorysem a úsekovou plužinou. K tomu typu patří i Zděchov. Je rovněž komplikován pasekářskou výstavbou salaší na okrajích katastru, i když z urbáře víme, že zděchovští měli louky i u Hrozenkova a Halenková. V 16. století se začaly tvořit paseky. Pasekou se rozuměla orná nebo luční půda bez obytného stavení — ta zde vznikala až později. Poddaní ujímali lesům stále více půdy. Záborům se říkalo: ujmiska — dodnes používané názvy v Mísném a u Tarožného — Dolního mlýna. Zvýšená populace nutila poddané k dalšímu zakládání pasek: kopanic. Rozdíl mezi ujmiskem

a kopanicí byl v tom, že ujmiska byla obyvatelům propůjčována za proměnlivý poplatek bez ohledu na to, byla-li obdělána nebo ne, kdežto za paseky — kopanice se platilo jen tehdy, když byly obdělány. Paseckým osídlením snad vznikla i obec Zděchov. Rozšiřování osad na újmu lesů od 16. do 19. století nazýváme kolonizací pasekářskou. Zakladatelem nových osad byl zejména Mikuláš Pasman a povolával do nich obyvatelstvo ze Slovenska — Uher, Moravy i Polska.

Druhým faktorem, který je důležitý pro prvopočáteční osídlování obce, je skutečnost, že Jan Kuna z Kunštátu v letech 1503 až 1526 povolil svým poddaným, aby si dělali paseky v horách, na což se odvolávali v roce 1575, kdy jim Zdeněk Říčanský Kavka z Řičan dělal těžkosti. Jak daleko rněli pasekáři dosah svědčí to, že 7. února 1591 dal Ondřej Balassa přepadnout a odvést Nekšova poddaného Michala Hrbáče z Hovězí, který pro svůj dobytek osekával letinu ve Vranči.

Třetí faktor: část obce Zděchova byla součástí katastru obce Hovězí. Podle mluvy lidu byla neobydlená část Zděchova před rokem 1535 Uhrami, což nasvědčuje, že i když Velké a Malé Tisové je pod Makytou směrem k Halenkovu, přece se název přenesl i do Huslenek — údolí Tisové a za cestou byly Uhry a tak vznikl i název Huslenky — Uherská. Dále nutno dodat, že obranný charakter území po roku 1591 převzaly tak zvané — hrádky — tvrze na obranu před Uhry. Jde o hrádek na úpatí Žáru, na Pulčínách i nad osadou Hajdy. Tyto názvy se udržely dodnes.

Zděchov byl řídce obydlen pasekáři, unikajícími před vrchností hlouběji do lesa, již kolem roku 1512—1515. Velmi důležité je připomenout, že v roce 1512 je jmenována obec Huslná jako pustá. Kam se odešli schovat před vrchností její obyvatelé? V pozdější době k tomuto prořídlému obyvatelstvu na území Zděchova přibyli osadníci ze Starého Zubří.

„Z východní Moravy dostala se i do naučných slovníků zpráva dílem jako pověst, dílem jako fakt, podle níž Jaroslav ze Selemberka, majitel panství vsetínského a rožnovského od roku 1526 až do 6. ledna 1534, doloval kolem roku 1532 rudu pod Hradiskem u Rožnova ve Starém Zubří. Avšak pro zlé nakládání s dělníky tito v noci prý zatopili štoly vodou a uprchlí do Uher, kde u Nových Zámků založili osadu Meděr — maďarsky Tót Megyer. O zmíněné pověsti však uherská literatura nic neví!“ Je třeba poznamenat, že obyvatelé, kteří uprchlí od Rožnova, se do Meděru vůbec nedostali, po-

něvadž tento byl založen již ve 13. století, ale protože měli obavy z Turků, zůstali, podle ústního podání předávaného z pokolení na pokolení, v oblasti obce Zděchova, v místech, kde nyní stojí dům čp. 58 a 20 až 22. O útěku Zubranů je více v kronice a historii obce Zděchova.

Podle ústních pramenů se název obce Zděchov odvozuje od toho, že do obce přišli uprchlíci od Frenštátu, kde se v lidové mluvě říká zdě — místo zde, že se zastavili ve zděchovských horách a prohlásili: „Zdě se budem chovat“ a od toho prý název Zděchov.

V úředních listinách se psával a nazýval i Snihow. O tom svědčí urbář z poloviny 17. století, kdy jej tak nazývali proto, že tu na stráních k severu ležel dlouho sníh.

Z ústního podání opět název Zdich od toho, že se zde později usadil Zich a od toho jméno obce. Ze Zděchov byl osídlován obyvateli od Rožnova a v pozdějších dobách i uprchlíky ze Slezska svědčí názvy jmen: Jura Rožnovak, Polách z Životic, Blažek Sklářův, Juřík Gajdoš a Jakub Polách z města Frenštátu. Definitivní dosídlování obce proběhlo po roce 1580, kdy se dostal do Zděchova Hnátek z Vizovická, Kašpar Slovák ze Slovenska, Zich a Kadleček z Pozděchova, Brhel z Lidečka, Matůš z Francovy Lhoty, Haspala a Kuňák ze Senice, Opialík a Hrbáček z Hovězí atd., kdy při tvoření organizované obce byla ke Zděchovu později přidělena část pasekářů z Hovězí. Obec měla především charakter obranný, proti nájezdům při hraničních sporech. Nebyla obcí vysloveně zemědělskou, nýbrž řemeslnickou a robotnickou, o čemž svědčí popis Zděchova z roku 1666, kdy zde byli: hajní, stělcí, tkadlecí, sekerníci, struhaři, mlynáři, kajdoši, sedláři, neckař i řezník.

První písemná zpráva o Zděchově, dosud zjištěná, je ve smlouvě ze dne 20. 6. 1623, kterou byl ujednáán kup panství Vsetína mezi Albertem z Valdštejna a Zdeňkem Zampachem.

Ani v reversu Valachů z 28. 10. 1627 není Zděchov vymešán. Mezi tovaryši Ondrušky, syna fojta lískovského, kteří se dali na zbojnický chléb, byl i jistý „Pavel z Dechowa, příjmením Zwniwy“. Podobně se připomíná „wes Ziechow“ i 14. 5. 1634, kdy panství kupoval od Zampacha kardinál Pazmanyi a rovněž roku 1652 v kupní listině sepsané mezi Mikulášem Pazmányim a Jiřím Illesházym se připomíná „wes Zdiechovy“. Někdy se psávalo i Zychow.

Jako organizovanou ves lze Zděchov datovat od roku 1580, kdy měla obec svého purkmistra i fojta. Matriky na vsetínské farnosti se začaly vést od roku 1644 a v nich se dočteme, že 15. 2. 1649 zemřel zděchovský purkmistr Válek Prašivka ve stáří 56 let a fojt Viktorin Ficek, který zemřel 15. 11. 1649 ve stáří 70 let. Obec měla svou zvoničku a od roku 1650 i svůj hřbitov, na kterém byli pochováváni i občané z Hovězího a Halenková.

Zděchovští fojti měli výsadu, že museli dovážet vrchnosti jen 1 bečku vína, jiní fojti museli dovážet dvě bečky.

Staré obecní pečetidlo, které užívali v letech osmdesátých 18. století, mělo tento nápis: PECZET.P.OBCI.D.ZDIE-CHOWA.

Obec neměla ani jeden grunt, jen 23 podsedků, dva půlpodsedky a dva chalupníky.

Poddanské povinnosti Zděchovjanů včetně roboty a jiných dávek, byly oceněny částkou 68 zlatých moravských, 7 grošů a 4 denáry, nebo 79 zlatých rýnských a 37 krejcarů. Dále občané dávali 366 vajec, 29 a 6 osmin měřice ovsu, 12 hus a 60 slepic. Střelci tvořili vojenskou posádku. Hajní dávali do roka 12 zajíců, 4 jeřábky, 8 koroptví, 25 kvíčal, 100 drobných ptáků, 1 vlka, 1 lišku a 2 kuny. Zákupní fojt dával k velikonočním 2 jeřábky anebo 30 krejcarů. Podsedník byl povinen vycepovat půl bečky piva ročně, chalupník pak 1 vědro piva ročně vycepovat.

Valašské povstání

V národních dějinách patří valašským rebelantům přední místo za to, že svým tuhým odporem hájili svá práva. Moravské Valachy nepokojil koncem prosince 1623 nájezd 12 000 jezdců. Vše přetrpěli ve svých horách, i v zápětí objevil se mor — roku 1624. Nepoddali se ani roku 1625, takže kardinál Ditrichštejn 6. ledna 1625 nařídil, aby se na Valachy sáhlo rukou zbrojnou a mocí vojenskou. 20. prosince 1626 nastalo příměří a 20. srpna 1627 byl císařským lidem za trest vypálen Vsetín a částečně některé domy ve vsích vsetínského panství. 28. říjen 1627 patřil mezi nejsmutnější a zastihl Valašsko v úzkostech a hoři. V jeho údolích dohasínalo druhé dějství národní tragédie, která začala prohrou na Bílé hoře; po celou dobu stáli Valaši — svobodníci v odboji proti vítězíci habsburské moci, vedouce drobnou válku s oddíly císařského vojska. Toho 28. října 1627 byli donuceni purkmistři a fojtové městečka Vsetína a šestnácti obcí, včetně Zděchova, patřících ke Vsetínu, podepsat „revers“, „že sice z ponuknutí vůdce Jana Adama z Víčková, předešlé nepořádné vrchnosti své z poslušenství Jeho Milosti císařské vykročili a nešlechterné rebelie se oučastna učinili“, ale pro příště, že slibují pod zatracením hrdel a statků varovat se spolků s Valachy — svobodníky atd. Revers byl čten v každé obci při obnovování úřadu. Při tom zajížděla armáda Baltazara Madarase, ležícího s vojskem v Holešově, skoro denně „na rabování do hor“. Byl to věru smutný podzim roku 1627.

Za Mikuláše Pazmányiho z Panaszu — 1637 až 1652 — však úplného klidu nebylo. Kraj obývaný Valachy byl nadále typický bouřemi. V lednu a únoru 1638 musel zemský sněm rokovat o stálých výpadech Valachů, ničících zemi. 25. května 1634 v ležení před zámekem se dožadovali dohody s Valdštejnem z roku 1622 a žádali úlevy. Odpor ustal v roce 1635, kdy každý poddaný musel složit přísahu věrnosti Pazmányimu a z každé obce museli dva zástupci jít až do Trnavy na Slovensko a složit tam za přítomnosti komisaře hraběte Rottala povinný hold a přísahu vrchnosti. Nastal zdánlivý klid.

Sebevědomí Valachů stouplo opět při švédské invazi na Moravu. „9. června 1643 prý zrabovali v Jablůnce pod Bobrky vozy, ba dokonce i císařskou pokladnu a odevzdali

ji Švédům." Valaši přivázeli Švédům i potraviny a jiný proviant.

Na žádost Mikuláše Pazmányiho z 23. listopadu 1643 vytáhla císařská armáda 24. ledna 1644 na odbojně Valachy. Generálním komisařem byl opět Jan hrabě Rottal a v čele vojska, ubírajícího se na Vsetín, generál Kryštof hrabě z Buchheimu. Za vojskem šla síla popravčích, kteří nešetřili ani mladých ani starých.

V prvním svazku vsetínské matriky čteme: „Anno 1644 d.15 februarii augustissimus imperator Ferdinandus III. incolas dominii Vsetiensis ad obedientiam debitam revocavit ferro et igne." — „Císař Ferdinand III. donutil mečem a ohněm obyvatele panství vsetínského k povinné poslušnosti." Pověšeno bylo 200 povstalců. Poprava se konala na kopci Šibeňák ve Vsetíně.

Tato rebelie měla dalekosáhlé následky i pro obec Zděchov, která byla 22. února 1644 z poloviny vypálena a ze 24 usedlých mužů — bez žen, starců a dětí a stařen — bylo šest mužů oběšeno: Kašpar Slovák, Vojtek Polach, Václav Šarmánek, Blažek Polach, Jura Vlček, Vojtek; dva muži padli: Václav Hnátek, Vašek Polášků; a jeden uskočil — uprchl: Pavel Hejda.

Tak skončila jedna z epoch krvavých dějin obce Zděchova ve vsetínském panství.

Tatarské nájezdy

Zmatky v Sedmíhradsku byly příčinou toho, že se Tataři v roce 1663 spojili s Turky a v říjnu 1663 v počtu asi 6 000 mužů zpusťovali skoro celé moravské Valašsko a Slovensko. Tataři a Turci po obležení Nových Zámků vyslali část vojska na Slovensko a Moravu, když již v roce 1662 poslali čtyřicet zvěďů, aby zjistili opevnění, řeky a silnice. 3. září 1663 přešly houfy v počtu 6000 mužů — válečníků Váh a hrnuli se Vlárským a Starohrozenkovským průsmykem na Moravu. Ve Vlárském průsmyku pobili 200 strážců a vydali se na Klobouky, Brumov, Vizovice a Vsetín. Tato válečnická zá-

plava jako velká voda brzy opadla. Ale 16. září 1663 vtrhly Lysským - Střeleckým průsmykem na Moravu nové hordy. 6. a 7. října 1663 přešli Střeleckým průsmykem v počtu více jak 4 000 mužů a utábořili se mezi Valašskou Senicí a Francovou Lhotou. V okolí velmi zle hospodařili.

Po vítězství Turků u Nových zámků pronikly tatarské hordy 6. října 1663 v jednu hodinu po poledni z Pováží do obce Zděchova přes Valašskou Senici. Tohoto dne, po 13. hodině odpoledne, bylo jimi v obci jednak zabito a jednak odvedeno do zajetí 157 osob, vypáleno 9 stavení a sebráno 36 koní, hodně hovězího dobytka, ovcí. V roce 1666 bylo zjištěno, že i když je udáno, že Tataři jednomu ze synů Martina Sedláře vzali ženu, bylo v této době jedenáct hospodářů na Zděchově samotných, bez hospodyní. Pozbyli je jistě za tatarských vpádů. Na dolní Vsetínsko se Tataři nedostali. 1. srpna 1644 byli Turci poraženi, avšak 10. srpna 1644 císař Leopold Pyskatý uzavřel s Turky hanebný mír v Železných horách.

Kuruci plení Zděchov

Začátek 18. století byl pro Zděchov novou pohromou. Tentokrát to byli Kuruci. Po vpádech Bočkajovců, po turecko-tatarských nájezdech na Moravu v roce 1663, po Thökölyho povstání roku 1678, ožívají naposledy tyto poměry v závěrečném povstání Rákocziho. V prvním desetiletí 18. století objevují se rysy válečných dějin východní Moravy: nepřátelské vpády, loupeže dobytka, paličství, pobíjení a odvlékání pokojných lidí, krádeže movitých věcí — to vše bylo tradiční kapitoulou po údobí jednoho sta let — 1605 až 1710.

František Rákoczi II. roznítil roku 1703 v Uhrách povstání, které mělo pro obec Zděchov a celé pohraniční kraje, které se snažili uherští rebelové — Kuruci — marně získat pro své záměry, nedozírné následky. Proto se Kuruci — z tureckého Khurudusch = povstalec — divoce mstili nájezdy, při nichž loupili, vraždili, pálili a zajímali.

Prameny shodně zaznamenávají, že „nejvíce kurucké přízně zakusila obec Zděchov“. Přepady se daly opět přes

Valašskou Senici. V letech 1706—1707 byla naše obec celkem jedenáctkrát přepadena a není divu, když roku 1715 se Zděchovjané nemohli pamatovat data jednotlivých vpádů. „František Ignác Florentiny, vrchnostenský správce na Hovězí, zaznamenal 12. září 1715, že Kuruci nejen 7. května 1708, ale už předtím v roce 1706 a 1707 jedenáctkrát vydrancovali Zděchov, který ještě roku 1708 zakusil kurucké přízně, kdy na ostatním území vsetínského panství byl již klid“.

Proti Kurucům byl na Valašsku utvořen sbor 4 000 mužů k ochraně horských průsmyků pod velením Karla Podstatského z Prusinovic, pána na Hovězí. Pohyby Kuruců byly bedlivě sledovány. 12. července 1707 psal Jiří Orság na Vsetín, co se dověděl z Lazů pod Makytů, „že veliká síla husarů a hajduků táhla od Žiliny k Velké Bytči, oděni prý byli vesměs v červené košile a slovensky prý vůbec neznali“. Krajský hejtman Karel Antonín Podstatský, pán na Hovězí, se jako velitel ochranného sboru 4 000 mužů neosvědčil a byla mu vytýkána zbabělost.

Velitelem Kuruců, jejichž oddíly přepadaly a přepadaly i Zděchov, byl Ladislav Očkay ze vsi Očkov u Nového Města nad Váhom. Je o něm známo, že po porážce Kuruců u Trenčína koncem srpna 1708 přešel s celým svým plukem do táboru císařského. Tento svůj čin později odpykal. Koncem prosince 1709 odešla jeho rodina do Nového Města nad Váhom a bývalý kurucký plukovník Očkay tam v blízkém Očkově o vánocích s kamarády a vojáky výstředně hýřil. Když se o tom doslechl novozámecký nadporučík Adam Javorka, rozhodl se, že Očkaye lapí — zajme. Došel s několika vojáky až před Očkov 31. prosince 1709 a uslyšel, že Očkay dlí ve Vrbovém, v záměčku Révayově. Javorka převlečený za žebráka vkradl se na Nový rok 1710 dovnitř a vyzvěděl, kdy půjde Očkay zpět. K večeru si počíhal na něj na krajinské cestě a povraždil většinu jeho průvodců. Očkaye zajal živého a odvedl jej do Nových Zámků. Marně tam Očkay zapíral císaře Josefa I., nadarmo sliboval vrátit se k Rákoczi. Válečný povstalecký soud jej odsoudil nejprve k naražení na kůl, pak mu byla udělena milost k smrti stětím. Dne 3. ledna 1710 byla mu palašem sřata hlava a naražena na kůl na jedné z věží novozámeckých bašt. Tak ukončil život tyran a vrah valašského lidu a občanů Zděchova — Ladislav Očkay.

Bída obyvatelstva v 18. století

Po kuruckých nájezdech se osadníkům Zděchova dařilo velmi špatně, a proto žádali Mikuláše hraběte Illesházyho z Illesházy o úlevy v robotách i naturálních dávkách — viz ŠA Nitra.

„Narovnání mezi poddanými a vsetínským pánem je provedeno 21. ledna 1701 takto:

1. O robotách jest věc takto narovnána: Sedláci, podsedníci a hofeři — innleute — jsou povinni a budou poslušně vykonávat vše a různě roboty, které jim budou vrchností uloženy, totiž sedláci 3 dny, podsedníci 2 dny, jak je obyčejem v markrabství moravském, a to buď s potahy nebo pěší. Hofeři pak jeden den v týdnu pěší mají robotovati. Mimo tyto roboty jsou ještě povinni sedláci jeden sáh, podsedníci každý půl sáhu dříví každoročně v zimní době přivéztí na palivo. Dále pak již v ničem se potahovat nebudou a nemají s tím prohlášením, že kdykoliv a kdekoliv vsetínští poddaní budou v panských pracích, to vše se jim má na robotách sraziti.

2. Každý, kdož na pasekách panských s povolením vrchnosti bude síti, má se u vrchnosti vsetínské nebo úředníka ohlásiti a vrchnosti z každé měrice po 15 krejcarech, úředníkovi po 1 krejcaru a z každé měrice za cedulku dáti.

3. Mlynáři, kteří mají pily, zůstávají při původním platu, avšak k poměru k platu se jim vykáže každoročně od vrchnosti určitý díl klád, aby oni i vsetínská vrchnost mohli obstáti. Kdyby však hory byly již tak zkaženy, že by v horách bylo již málo dříví na kládí, anebo by tyto mlýny zašly, nebo zkaženy byly, tu slibuje milostivá vrchnost vsetínská na platech sleviti nebo takové platy dokonce zastaviti.

4. Co se všelikého dříví dotýče, které mají poddaní vsetínských dědin k domácí potřebě a palivu, nikoliv však na prodej a k vyvážení z panství, což se nyní pod jistou pokutou zapovídá, uvolila se vsetínská vrchnost milostivě nyní i na budoucí časy věčné takové dřevo zdarma dávatí, avšak o větší a pro stavění vhodné dříví budou vsetínští poddaní povinni buď u vrchnosti nebo u představeného úředníka se nejdříve ohlásiti a o povolení žádati.

5. Daň z čižby, poněvadž na čihadlech už nelze dostati ptáky se tímto ruší.

6. Pokud se týká šindelů, povoluje vsetínská vrchnost milostivě, aby poddaní po ohlášení pro svá stavení a pro svou potřebu šindele v panských horách zdarma sobě dělali. Pokud by pak některý soused šindele pro sebe neměl a neměl je dělati, druhého má poprositi a šindele pro svou potřebu může dáti dělati.

7. Z dalších činží jako z vína, piva, poutí, masopustu slevuje vsetínská vrchnost polovici.

8. Stran Javorníků, jichž poddaní používají za role, louky a pastviny, zůstává vše při umluveném platu. Kdyby však milostivá vrchnost svých Javorníků nedovolila poddaným užívatí, nebo kdyby poddaní smluvené platy nechtěli platiti, mají se platy zastaviti a Javorníky zůstaviti vrchnosti k užítku.

9. Dávka z husí 204 a půl husy ročně se snižuje na polovici, co se však týká kuřat a vajec zůstává vše při starém obyčeji. To vše in natura a ne v penězích se má odváděti.

10. Ze včel má se na celém panství ročně z každé brtě odváděti do panského důchodu 3 krejcarey.

11. Poddaným vsetínským nemá se budoucně sůl po dědinách rozdávatí, nýbrž každý pro svou potřebu musí ji bráti v zámku.

12. O braní sýra od vrchnosti na dědiny zůstává při tom, že libra kravského sýra po 3 krejcarech, ovčího sýra po 6 groších, ale jen v malé míře se má vystavovati.

13. Herinky — slanečky se budoucně nemají poddaným rozdávatí, nýbrž kdo je chce jísti, má je kupovati na vsetínském zámku nebo někde jinde.

14. Plat kmínový jest upraven tak, že každý sedlák jest povinen dát ročně 2 mázy, podsedník 1 máz a hofer půl mázu. Hříby pak a ořechy, urodí-li se, mají se v patřičné míře odváděti. Od odvádění sena vrchnosti se poddaní osvobozují.

15. Plat za bílení plátna se zrušuje, poddaní vsetínští budou však povinni jako dříve plátno bíliti.

16. Plat na posly se zrušuje, avšak každý poddaný je povinen 4 míle bez jakéhokoliv úplatku jako v robotě jíti. Pokud by však dále než 4 míle byl poslán, má se mu robota pasírovati a za každou míli z panského důchodu vyplatiti jeden groš.

17. O prodeji másla učinila se následující dohoda: Vrchnost má míti přednost v koupi, avšak v té ceně, v jaké poddaní jinému prodávají. Kdyby vrchnost máslo za ty peníze, které jiní platí vzíti nechtěla, mají poddaní volnost prodati podle své libosti komukoliv. Dále budiž zachováno, že každý hofer z každé krávy vrchnosti 1 máz, z jalovice půl mázu bude povinen ročně odváděti.

18. O vystavování kořalky na dědiny se věc upravuje tak, že ač se dříve vsetínským dědinám ročně dávalo 24 věder kromě obecního šenku, nyní a budoucně jen 16 věder se má vydávati.

19. Plat z valašského dobytka se upravuje tak, aby každý desátý kus in natura jak dobytek jde, nebo za každý desátý kus 1 zlatý 30 krejcarů podle libosti vrchnosti odváděti. Co pak vsetínským poddaným z dobytka zůstává více, náleží vrchnosti v koupi přednost v té ceně, kterou by jim jiný dal. Kdyby vrchnost v té ceně, kterou by jiný dal za valašský dobytek, nechtěla koupiti, mají poddaní volnost prodati svůj dobytek komu libo. Daň pak se má každoročně platiti do dvou neděl po svatém Janě.

20. O stížnosti o chování nebo pícování panského dobytka u poddaných rozhodlo se tak, že vsetínští poddaní nebudou povinni žádný panský dobytek na zimu bráti, jej chovati nebo pícovati, na léto však panský dobytek se bude dávat: v poměrném množství do každé dědiny.

21. Poddaným se z čisté milostenské vrchnosti odpouští plat u ušlechtilých ovcí — bírek.

22. Co se týče přediva bylo smloueno, že každý sedlák má 10 loket, podsedník 6 loket, chalupník 4 lokty dobře naváženého přediva v přítomnosti fojta z každé dědiny odebrati, upřísti a přízi zase podle váhy odvésti.

23. Při odkupování vosku má míti vrchnost přednost, avšak jen za ty peníze, jak se jiným prodává.

24. Každý podsedník je povinen udělati v robotě ročně 500 kusů šindelů.

25. Každý zákupní fojt bude povinen dávat vrchnosti ročně 2 jeřábky a přivézt 2 bečky vína, avšak na každou fůru má se jim vydati z panských sýpek 1 měrice ovsa.

26. Každý kovář na vsetínském panství je povinen odváděti ročně 1 000 kusů šindelových hřebíků a 3 kopy laťo-

vých ze svého uhliska, za to může si s dovolením vrchnosti bráti z panských lesů dříví na uhlí.

27. Každý hajný je povinen 1 vlka, 1 lišku, 2 kuny, 8 zajíců, 6 jeřábků, 30 kvíčal, 10 koroptví. 100 drobných ptáček odvéstí vrchnosti, nebude však povinen vrchnosti vykonávat povozy.

28. Ze sirotků se má za každého odváděti 2 groše a ne více, z těch pak pod 10 let nebo nezletilých nic, rovněž z osob, které byly propuštěny z úřadu nemá se nic dávatí.

29. Ačkoli dříve všichni poddaní odváděli 683 měřic ovsu, nyní jim jejich vrchnost z milosti odpouští 130 měřic, takže zůstává 553 měřic ovesného platu.

30. Obdobně se vsetínským poddaným ze stálých platů, které až dosud odváděli a to z platu sváto Jiřského, sváto Jánského, sváto Václavského a vánočního od vrchnosti dohromady 100 zlatých odpočítává a odpouští.

31. Stran urbáře, který až dosud existoval, uvolili se poddaní, že až do konce běžného roku 1700 všechny roboty, platy a jiné povinnosti, které jsou v urbáři obsaženy chtějí náležitě vykonávat, od počátku roku 1701 má se však po všechny budoucí časy podle tohoto narovnání pokračovati a je zachovávatí.

Naproti tomu, aby vsetínští poddaní věděli, že mají milostivého pána, totiž Jeho Milost pana Mikuláše hraběte Illesházy, daruje jim a odpouští on z čiré štědrosti a milosti všechny resty, které až do skončení nájmu vznikly a až dosud zůstávají, v pevné naději, že to vsetínští poddaní uznají a pro budoucnost, poslušnost a věrnost budou zachovávatí."

Situace se však nezlepšila, zejména po vpádech Kuruců. Zděchovští opět prosí, tentokrát Josefa hraběte Illesházyho, aby jim snížil roboty:

„Pochválen buď Ježíš Krystus.

Vaší hraběcí accelenti!

Praes.14.juli 1743

Vaší vysoce urozenej hraběcí milosti my ubozí poddaní k nohám padáme a uníženě kabát líbáme a pro pána Boha prosíme, aby našu poníženu žádost ještě vyslechnut' ráčil sobě milostivě a na nás se svým milosrdným okem ohlédnutí ráčili, kteří ještě vašu Vysoce urozenu hraběcí milost' o tom nadvýšení robotní plat, mnoho poníženě pro pána Boha pro

síme, kterého jsme před tím nikdy nedávali, aby jej milostivě zkasírovati ráčili a tým podobně toho piva vození, které jsme vozívali a vozíváme ze Vsetína do našeho šenku, aby zase jako předešle v robotě pasírováno býti mohlo, poněvadž jsme v jinších povinnostech velmi zemdlelí a tak zuboželí, že ledva živi jsme, kdežto již po tři léta z ourod zemských se nám ledva semeno navrátilo a z dobytečků našich se na chléb obejíti nemůžem, velikej milosti mnoho poníženě se těš ti budeme, za kterouž milost' nám ubohým poddaným pro — řezánu ? — pán Bůh všemohúcí hojná odplata a vynahraditel v království nebeském býti ráčí, těšice se tedy milostivé] resoluci, v ochranu Boží poručející a na našich nehodných motlitbách za dlůhá panování trvající, unížení zůstáváme

**Vaší vysoce urozenej hraběcí milosti
svého milostivého pána ponížení, pokorní poddaní,
pudmistr, fojt a celá poctivá obec dědiny Zděchova."**

Že na tento memoriál a požadavek o snížení a úlevu v robotách a povinnostech nebylo vrchností dbáno svědčí další události. V roce 1775 začalo svévolné kácení dříví v panském, poddaní se bouřili. Odpor nalezl i ve Zděchově živnou půdu. Na buřičských schůzích bylo navrhováno táhnout na Vsetín, zmocnit se piva v pivovare, dobytka ve dvoře a přepadnout zámek. Panstvím byl vydán 30. listopadu 1775 nový příkaz, k čemu jsou dále poddaní povinni kromě narovnáím z roku 1700. Naturální dávky činily: 24 mázů kmínu, 29 a 4/8 měřice ovsu, 6 husí, 60 kuřat, 366 kusů vajec, 144 lóktů příze. Úprava robot byla však provedena až na konci 18. století.

Z listů poddaných se dá vyčíst, jak byli tehdejší obyvatelé panství utiskováni, zejména pak panským úřednictvem, poškozování sousedskými spory apod.:

**„Vysoce urozený velikomožný a osvícený svatej
římskej říše hrabě. (Mikuláš Illesházy)**

Pane pane nám milostivý a dědičný k nohám WWOH excelentí tímto uníženým memoriálem padáme, poslušně a žalostivě přednášíme a sice již jedenkrát slavná komisi na rozepře mezi poddanými hovězskými a námi na vyhlédnutí vyjížděli, tolikéž nám poručili, do dalšího druhého výjezdu jich Mti kdo pošli od starodávna, aby v těch místech jedna neb druhá strana zůstávajice pásli a dále sobě nesahali, však nicméně tíž hovězští paseky dělají, paseky na oračinu obracejí, chalupy stavějí, kdežto druhů chalupy na statcích WWOH excelentí

tíž hovězští vystavili, kdežto nemohúce se tomuto bezprávní dále dívati, tůž chalupu, která na statečích WWOH excelenti a nám ke škodě a ublížení naší javořině, z kteréj my plat dávatí musíme a tak všade na všechny strany od těch okoličnich susedov obklíčeni jsme a svízeli trpěti musíme a k tomu všelijaké pohružky protiv nám stavějí, z tejtěž příčiny WWOH excelenti pokorně žádáme, aby milostivě nato dokročiti a nás ubohých poddaných se zaujetí ráčili, zasej pán Bůh všemohúcí ráčí býti věčná odplata a my jeho nehodní orodovníci zůstáváme.

W W O H Excelenti

**ponížení a věrní a poslušní poddaní
Fojt, purkmistr a ouřad a celá obec
dědiny Zděchova."**

I požáry byly nepřitelem zdejších osadníků. Jak kruté doplácí na živelnou pohromu tehdejší občan obce lze vyčíst z následující žádosti:

„Vaší vysoce osvícené hraběcí milosti.

**Vysoce blahorozený říšský a prosebný hrabě a
pane pane,**

My chudí poddaní vám vaše vysoce hraběcí milosti poníženě předkládáme supiliku — naše neštěstí — když jsme o tomto běžném roce okolo svatého Michala neočekávaně povstalým ohněm byli připraveni nejen o celé svršky a jmění — které jsme z božího požehnání svezli do stodol — ale taky o kmín, který jsme měli odvézt vrchnosti i s komorou v níž byl tento uložen.

Poněvadž nyní jsme tak poškozeni na vlastním jmění, při čemž bychom měli být přidrženi k zaplacení panského kmínu, který máme odvézt, proto předkládáme vaší vysoké hraběcí milosti naši poníženou poslušnou prosbu, aby nám prominula nám chudým poddaným a přihlédnula na utrpěné neštěstí s nejvyšše vrozené laskavosti odvod panského kmínu a poněvadž my nejvěrnější poddaní jsme zůstali při konání staré roboty dlužní přivést víno nebo jiné panské činže podle vaší vysoké milosti a nejlaskavějšího uznání nám něco slevil jakož i nás laskavě podpořil při nastávající letní setbě s potřebným obilím a semeny o kteroužto vysokou milost a nejlaskavější schválení prosby poníženě v uctivé bázni žádáme.

**Vaší vysoké hraběcí milosti
nejpokornější věrně poslušní poddaní**

**Jiří Kuniak
Jiří Korurek
Václav Korurek
shromáždění majetníci dědičně rychty
ve vsi Zděchově vsetínského panství.**

František Březovský, koncipient,

WVOH (titul.)

V Bratislavě dne 11. ledna 1777

Podpis: I11."

Sousedské spory

V letech 1714 až 1715 docházelo k velkým rozepřím mezi Zděchovjany a Hověžany o pastvisko Polanu při potůčku Tarožném. Tyto spory vedly ke krvavým bitkám zejména po roce 1681, kdy Zděchov a Hovězí přestaly mít jednoho pána. V roce 1700 bylo sice provedeno narovnání, které však Hověžané nedodržovali. Proto došlo na svátek Petra a Pavla roku 1715 ke krvavé bitce, kdy proti občanům ze Zděchova si Hověžané zavolali na pomoc zbojníky, což pak bylo jim i hovězskétnu panství vsetínským pánem vytýkáno. Tenkrát Hověžané okradli zděchovského fojta o 10 florenů, které pak museli vrátit, kamenem těžce pobili Jana Stárkového a Macka Martišového, Zděchovský fojt krátce na to zemřel, když mu předtím hovězští rozbili hlavu a Zděchovjanům zajali 3 krávy, 4 jalůvky, 12 chovných volů, které pak vrátili. Hověžané však v nájezdech na Zděchov neustali a celý spor vyřešil Illesházy tím, že v roce 1718 odkoupil hovězské panství zpět k panství vsetínskému. Presto se však až do konce 18. století snažili hovězští zabírat svými pasekáři půdu na katastru Zděchova, zejména pokud jde o javořinu Žár.

Protože hovězští nedali Zděchovjanům pokoj, uzavřel Zděchov smlouvu s obcí Pulčín na užívání Skalicí až po Budišovský potok — potok Kroupův. V tom jim však zase začali bránit obyvatelé Valašské Senice. Došlo k novým sporům a srážkám. Seniční ničili Zděchovjanům na Skalicí úrodu a zajímali voly. Po přestřelce, kdy byli nuceni Zděchovjané sáhnout po zbrani, když byli napadeni Senickými, poranili syna purkmistra ze Senice, který zranění podlehl a po něm zemřel i senický fojt, který byl původcem sporů. Spory nakonec řešilo panství vsetínské s panstvím brumovským.

Stavba veřejných budov

Obec si sama pořídila zvon pro zvoničku v roce 1690. Třetího září 1777 požádal Jan Leopold Hay gubernium, aby byl ve Zděchově postaven kostel a fara. V červenci 1778 se už stavělo, ale pracovalo se na dluh, dělníky nebylo čím platit a tito hrozili přerušáním práce. Stavbu řídil vsetínský vrchní Josef Bayer.

Tím byly dány i podmínky pro zřízení školy ve Zděchově, která byla dána do provozu 7. prosince 1778. Stavba školy byla dokončena v roce 1779. Prvním učitelem ve Zděchově byl Jan Staněk, po něm nastoupil Václav Váša, pak Karel Bartek atd.

V roce 1882 až 1884 se prováděla oprava a přístavba školy. V těchto letech se vyučovalo u Sklářů — Kolečků na čp. 116. Stavba školy stála 9 000 zlatých, v čemž je počítána práce, kterou občané vykonali zdarma.

Vydržování kněze a učitele hradil náboženský fond částkou 380 zlatých rýnských ročně.

Na okraj nutno dodat, že v roce 1781 a to 6. prosince bylo oznámeno zrušení nevolnictví. Roboty však trvaly nadále.

Mezi dvěma válkami

Na počátku 20. století, před první světovou válkou, odjížděli občané za prací do různých koutů světa jak v Evropě, tak i v Americe.

V roce 1914 byly zahájeny práce na přístavbě školy, které přerušila I. světová válka. 15. října 1915 byly zrekvírovány zvony. V samotné obci byl velký hlad a bída, chléb se pekł ze sušené jeteliny — rozemleté. V této válce padlo mnoho zděchovských občanů a další se navrátili s podlomeným zdravím a zemřeli doma; zahynulo na frontě 28 mužů. Padlí a zemřelí: Polách Pavel a Jan č. 6, Badošek František a Josef

č. 45, Sklář Alois č. 116, Kuňák Jan č. 108, Kocourek Jiří č. 162, Koláček Jan č. 69, Hrbáček Jiří č. 18, Kocourek Jan č. 57, Martiš Jiří č. 12, Hrbáček Josef č. 10, Filák Antonín a Jan č. 81, Hajdík Jan č. 50, Zich Jiří č. 23, Chrástský Tomáš č. 28, Valc Josef č. 31, Hrbáček Josef č. 34, Šimek Josef č. 37, Kocourek Jan č. 70, Sedláček Antonín č. 72, Ezechýl Pavel č. 78, Knebl Jan č. 90, Ezechýl Pavel č. 91, Kocourek Josef č. 94, Kubíček Pavel č. 96, Knebl Jiří č. 98, Koláček Jiří č. 100, Miketa Josef č. 123, Kocourek Josef č. 125, Kuňák František č. 141, Sklář Jan č. 158, Varaja Jan č. 159, Zimčák Josef č. 160 a Koláček Josef č. 168.

V roce 1918 válka skončila a byla vyhlášena Československá republika. Drahota základních životních potřeb nadále pokračovala. Lidé chodili dál za prací na Slovensko a emigrovali do Severní i Jižní Ameriky.

V roce 1920 byly obnoveny práce na dokončení přístavby školy. Stavbu měl zadánu stavitel Maňas ze Vsetína za 85 000 Kč, ale podle plánu z roku 1914 měla stát 14 000 korun. Peníze na tuto stavbu si obec vypůjčila od Spořitelního a záloženského spolku ve Zděchově.

V roce 1927 byla zřízena v obci hydrologická pokusná stanice, která byla vybavena 5 limnigrafy, dále 5 děšťoměrných stanic se dvěma osmografi a jako doplněk zřízena stanice vyššího řádu. Pořízení stálo 80 000 Kč.

Po třicátých letech 20. století se začalo jednat o koupi lesa Žárec od Thonetů. V roce 1933 byl v obci postaven pomník obětem I. světové války a vedle něj vysazena Lípa svobody. V těchto letech se rozrostla v obci velká nezaměstnanost. Nezaměstnaným byla vyplácena podpora v hodnotě 10 Kč a to nepravidelně. Pracovalo se příležitostně na obecních cestách, v obecním lomě, v obecním lese a podobně.

V roce 1939 byl postaven v obci turistický hotel Ludvíkem Klímem, akademickým malířem, jehož matka pocházela ze Zděchova — Hrbáčková. V tomto roce se začala elektrifikovat místní trať a obec každému občanovi na tuto akci přispívala částkou 250 Kč. V roce 1941 se začalo uvažovat o stavbě obecního domu, která byla později uskutečněna a výstavba definitivně dokončena až v roce 1949.

Začal rok 1938. Agrární strana spolu s Henleinovci začala klást požadavky. Tak zvané Sudety — české pohraničí i s částí českých ostrůvků byly odstoupeny fašistickému Německu a později se nacistická hitlerova zřůda uchopila moci nad celou zemí českou a moravskoslezskou.

Zděchov v boji proti fašismu

Z Německa utíkají totálně nasazení českoslovenští občané a skrývají se doma. Hovězští četníci je však pronásledují a utečenci z „Reichu“ se musí ukrývat jak před Němci, tak i před českými četníky. Byl zaveden lístkový systém na všechny druhy potravin, ošacení i kuřáckých potřeb. Byly zavedeny povinné dodávky masa, mléka, vajec, obilí a brambor. Občané tyto dodávky sabotovali, dobytek nepříhlašovali i když se vydávali v nebezpečí pronásledování a vězení.

Již v roce 1944 byly vysazovány na Slovensku partyzánské skupiny ze Sovětského svazu a tyto skupiny vytvořily souvislou oblast, v níž jednotlivé akce začaly v polovině srpna 1944 přerůstat ve skutečnou partyzánskou válku. Slovenské národní povstání vypuklo 29. srpna 1944. Na pomoc tomuto povstání se vydali i zděchovští občané Josef Miketa č. 123 a Jan Ondrovčák č. 47. Po likvidaci SNP se vrátili někteří přímo domů, jiní až s partyzánskou brigádou Jana Žižky z Trocnova. Josef Miketa byl uvězněn v Kaunicových kolejích v Brně, odkud uprchl. O zděchovské partyzánské skupině se však v četné partyzánské literatuře píše málo, skoro nic. Centrum partyzánského boje bylo v Prlově a Hošťálkově.

V koncentračních táborech byli umučeni a popraveni: Karel Kuňák č. 108 v Osvětimi, Josef Varaja č. 159 ve Flossenburgu, Oldřich Sedláček č. 72 zahynul v Osvětimi, František Knebl č. 98 zastřelen ve Flossenburgu a Jan Bartoň č. 29 zahynul při náletu v Ulmu.

Byli to partyzáni I. čs. partyzánské brigády Jana Žižky z Trocnova, kteří se mstili fašistům za zmařené životy žen, dětí a starých lidí popravených a postřílených v koncentračních táborech a na chudých valašských kotářech. Co do prolité krve, lze fašistickou okupaci přirovnat ke krvavě potlačenému povstání Valachů v roce 1644 a v mnohém tato fašistická okupace byla daleko horší.

Podle evidence partyzánů, která byla vytvořena v prvních dnech května 1945 jsou evidováni v jejich radách tito naši občané: Kubiček Jan, Kubiček Josef, Mikeš Josef, Ondrovčák Jan, Sachr Miloš z Jasenky, Krajča Josef, Galda Augustin,

Galda Jaroslav, Galda Rudolf a Miketa Josef. Někteří z nich jsou již mrtví.

Osvobození naší vlasti a tím i naší obce se blížilo. 12. ledna 1945 nastoupila Sovětská armáda k velkému náporu proti Německu. Dne 23. dubna 1945 přijeli v noci do Zděchova němečtí vojáci a nařídili starostovi obce, aby dal vojenské správě v Hovězí ihned k dispozici 5 párů koní a ještě v noci museli majitelé s nimi odjet do Hovězí a vézt zavazadla ustupující německé armádě. Dojeli až za Olomouc a vrátili se domů bez koní, rádi, že zachránili holé životy.

Do obce přišli vedoucí z Todtovy organizace, kteří zabezpečovali opevňovací zařízení. V úterý 1. května 1945 bylo jimi nařízeno, aby se z každého domu dostavil jeden člověk na opevňovací práce do pohraniční obce Valašské Senice. Dne 2. května 1945 se ve vsi objevili frontovní němečtí vojáci. Děla zakopali za stodolou č. 116. Tato baterie měla chránit přechody od Valašské Senice a Pulčína i Luzné. Obyvatelé byli nuceni vojsko žít. Starostovi obce a prvním třem radním, dále faráři a učiteli nacisté hrozili, že bude-li na vojáky místními občany stříleno, bude evakuována celá obec a uvedené osoby z čísel popisných 28, 126, 13, 116, 128, 103 a 104 a s nimi pak ještě každý desátý muž nad 14 let v obci zastřeleni. Nastalo veliké napětí. V čp. 173 byli ubytováni velitelé, ve škole Červený kříž, v čp. 116 telegrafisté a spojaři. Němečtí vojáci se však v obci dlouho neohřáli, ale i za tak krátkou dobu byla obec dostatečně vykradena a zkrácena o mizivé životní potřeby, obecnímu úřadu byl ukraden psací stroj.

Ve čtvrtek 3. května 1945 ve 21 hodin večer opustili Němci Zděchov a odjeli směrem na Huslenky. Tam už ale nemohli v ústupu pokračovat, poněvadž silnicí od Velkých Karlovic a Kychové přijížděli vojáci I. samostatného československého armádního sboru, jemuž velel generál Karel Klápálek. Němci změnilí směr ústupu a znovu se vrátili do Zděchova a utíkali kolem Molků směrem k Lužné. Cestou zanechali na cestě pod Molky několik vozů s municí a automobil s potravinami, které sebrali v hotelu a v domácnostech v obci. V ten večer už bylo slyšet od Makyty střelbu a 4. května 1945 v pátek ráno přišli do naší obce první českoslovenští vojáci, kteří vyprávěli o bojích na Slovensku, o svízelných a strastech i hladu v době Slovenského národního povstání.

V Remeši byla podepsána 7. května 1945 kapitulace všech německých vojsk; v Postupimi byla 16. července schůz-

ka tří vítězů a jako pozorovatel přizvána Francie, kde bylo rozhodnuto o osudu nacistického Německa.

14. srpna 1945 Japonci oznamují, že císař přijal postupimské podmínky a nařizuje bezpodmínečnou kapitulaci, která byla oficiálně podepsána na palubě válečné lodi USA Missouri a tak 2. září 1945 skončila druhá světová válka!

Budování nového Zděchova

V prvním dvacetiletí se začalo dbát na zvelebování obce a zlepšování životních podmínek. I pozdější období má tyto rysy. Začaly se budovat v obci skupinové vodovody, věnovala se zvýšená péče kultuře bydlení. Od roku 1945, zejména však od roku 1970 bylo v obci nově postaveno 85 nových rodinných domků a 8 chat a rozestavěno je 30 chat a dalších 10 rodinných domků. Byl dobudován obecní dům, ve kterém jsou byty a kanceláře MNV, pošty a místní lidové knihovny i ordinace obvodního lékaře pro přestárlé občany s poradnou pro matku a dítě.

1946—1948:

Začala se stavět komunikace přes vesnici.

1948—1951:

Stavba komunikace přes obec, dostavba obecního domu, přístavba hasičské zbrojnice, dána do provozu MŠ.

1952—1954:

Stavba garáže u otočky ČSAD, vybudování obecního rozhlasu, stavba mostu u č. 3.

1954—1960:

Stavba schodů ke kostelu, oprava Skřípovské cesty, budování protipožárních nádrží, oprava cesty do Radošova, rozšíření MS, dokončení komunikace přes obec a stavba lávek pod Seidly a u školy.

1960—1961:

Přístavba školy, most u školy a u čp. 32, započato s budováním koupaliště, zakoupeno nákladní auto pro PO.

1961—1964:

Budování mostů v kolonii u kříže, u čp. 144, 116; pokračováno ve výstavbě koupaliště a úprava místního pohřebiště.

1964—1966:

Budování sportovního hřiště, úprava otočky ČSAD, mostů u č. 39 a u hřiště, čekárna u otočky ČSAD a v Kolonii, budování chodníků, oprava výletišť, přístavba pošty na balkóně obecního domu.

1966—1969:

Dokončení otočky ČSAD, dokončení fotbalového hřiště, most pod Seidly, opravy cest, úprava cesty do osady Hajdy, započalo s budováním prodejny potravin a masa, elektrifikace osady Hajdy.

1969—1981:

Pokračováno v úpravě místního pohřebiště, vybudovány mosty: na Sevčence, Skřípově, v Uherské u Varajů, u Pěničáků, k čp. 63 a k čp. 180 — Metelkovi. Budování etážového topení ve škole. Dostavba prodejny potravin a masa, úprava školních zahrad, vybudování parčíku pro MS, vybudování veřejného výbojkového osvětlení v obci, vybudování nového veřejného rozhlasu s ústřednou, budování dlážděných chodníků a veřejných prostranství, generální oprava komunikací v obci, vybudováno 6 lávek přes vodní toky, vybudovány šatny a sociální zařízení na hřišti TJ Sokol, provedena regulace Radošovského potůčku a výstavba vodoteče u čp. 120, výstavba televizního převaděče na Skřidlách, rekonstrukce koupaliště, vybudování volejbalového hřiště na koupališti, generální oprava školy se zavedením ústředního topení a provozem školní jídelny, úprava komunikace do osady Hajdy, generální oprava a výměna nízkého napětí v obci — jeho rozvodů, přemostění potoka u hotelu Na Vartě, doelektrifikace údolí Mísného, rozšíření rozvodů nízkého napětí v obci a veřejného osvětlení, rozestavěna komunikace do osady Vlčnov, přemostění u školy a zakrytí potoka u čp. 33.

1981—1985:

pokračováno v úpravě komunikace do chatoviště Vlčnov, výstavba dětského dopravního hřiště u školy, pokračováno v překrytí potoka u Filů a Šimků, oprava střechy staré zbrojnice a garáže na otočce, oprava ko-

munikace do údolí Mísného, výstavba lyžařského vleku v areálu sportoviště SVAZARMu, modernizace bytů v obecním domě a stavba sociálního zařízení pro lyžařský vlek, údržba komunikací a chodníků.

Za léta 1971—1980 činily finanční náklady na akce výše uvedené 5 221 900 Kčs a bylo celkem odpracováno 139 483 brigádnických hodin. Náklady na školství za sledované období činily 1 907 441 Kčs. Při těchto nákladech měl MNV vlastní příjmy pouze ve výši 698 000 Kčs za sledované období. Z této stati je zřejmé, jak stát a naše vyšší orgány zabezpečují zvyšování nejen životní úrovně, ale také zkvalitňování životního a pracovního prostředí našich občanů.

Předsedové a tajemníci od r. 1948

	Předseda MNV	Tajemník MNV
1948—1951	Josef Měrka	Josef Polách
1951—1954	Josef Polách	Josef Měrka
1954—1960	Antonín Chromík	Josef Janičata
1960—1961	Karel Hrbáček	Josef Měrka
1961—1964	František Baron	Josef Měrka
1964—1966	Josef Měrka	Josef Polách
1966—1969	Josef Kuňák	Karel Polách
1969—1971	Karel Hrbáček	Karel Polách
1971—1975	Karel Hrbáček	Josef Surových
1975—1981	Karel Hrbáček	Josef Ezechýl
1981—1985	Josef Staněk, ing.	Josef Ezechýl

Závěr

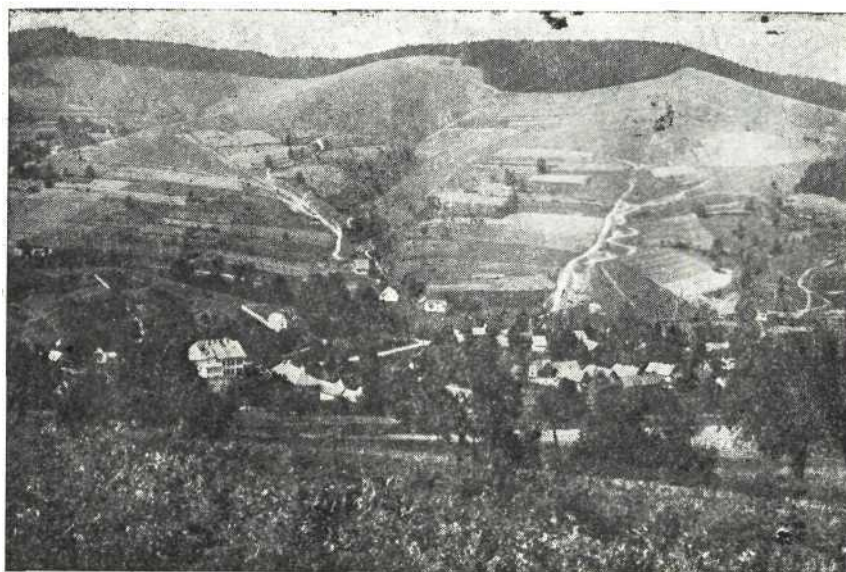
Další plány v budování obce a zlepšování životního prostředí předpokládají zvýšení akcí na úseku sociálních zařízení, rekonstrukci koupaliště s čistírnou vody, vybudování vodovodu přípojkou na vodovod Karolínka — Vsetín — Vlára, další úpravy komunikací, pracovního prostředí a modernizaci nejen bytů v obecním domě, ale i modernizaci hotelu Na Vartě ve Zděchově. Generel cestovního ruchu předpokládá do roku 1990 s výstavbou dalších zařízení v naší obci nejen pro volný, ale i pro vázaný cestovní ruch. Budeme nadále vytvářet předpoklady pro rekreaci domácích obyvatel, ale i návštěvníků lyžařských terénů a turistických cest. Vždyť v nedalekém sousedství jsou na rozhraní Vizovických vrchů a Javorníků Pulčínské skály — chráněné území a jsou vděčným objektem pro mladé a rekreační horolezce. Naše obec je součástí Chráněné krajinné oblasti Beskydy, je zajímavou obcí, ve které ještě nalezneme políčka s alejemi švestek, třešně a další ovocné stromy a remízky, zaslechneme zpěv ptactva.

O Zděchovu se zpívá i v písni z Hovězí, uveřejněné v Bartošově sbírce pod č. 206: „Pod Zděchovem, na tom rovném, tancovala galánečka se žandárem ...“.

Karel H r b á č e k

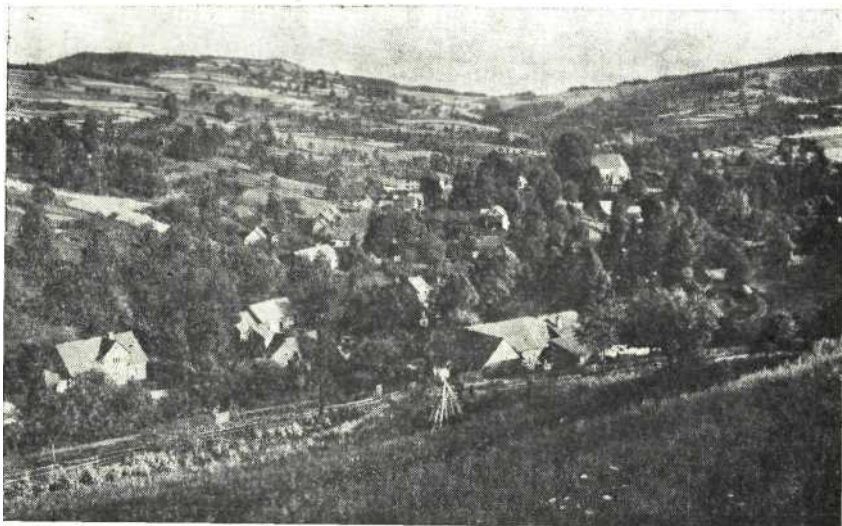
OBRAZOVÁ ČÁST

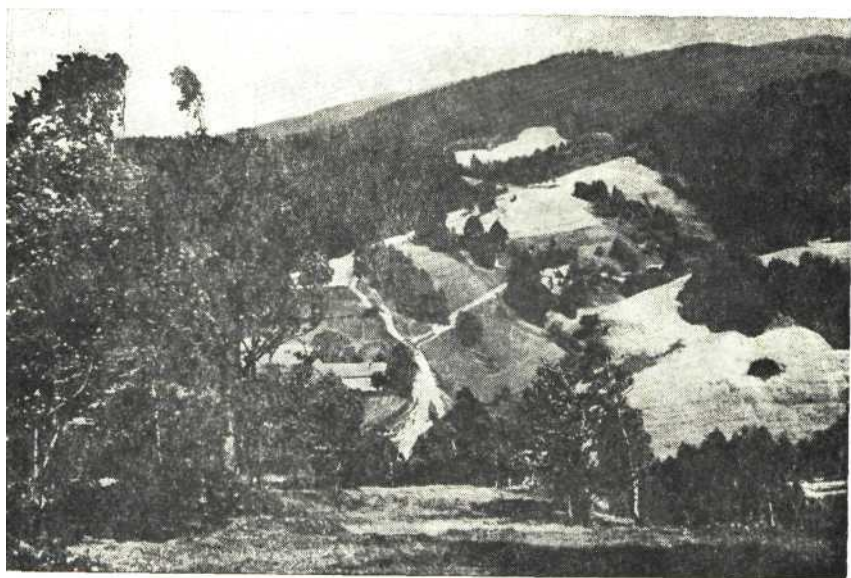
1. Zděchov, dolní část. Vlevo nahoře údolí: Vlčnov, vedle Martišov. Vlevo na horizontu Filka, vpravo na horizontu Tanečnica. Střed: Machálky. 1943

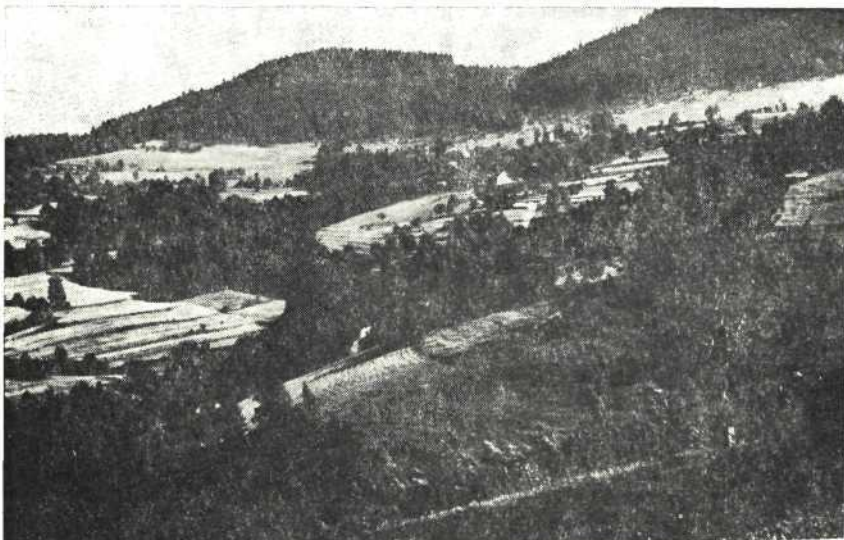
2. Zděchov, střed obce s pohledem na kopec Žár. Vpravo za hotelem trať k Malinovu vrchu. 1943

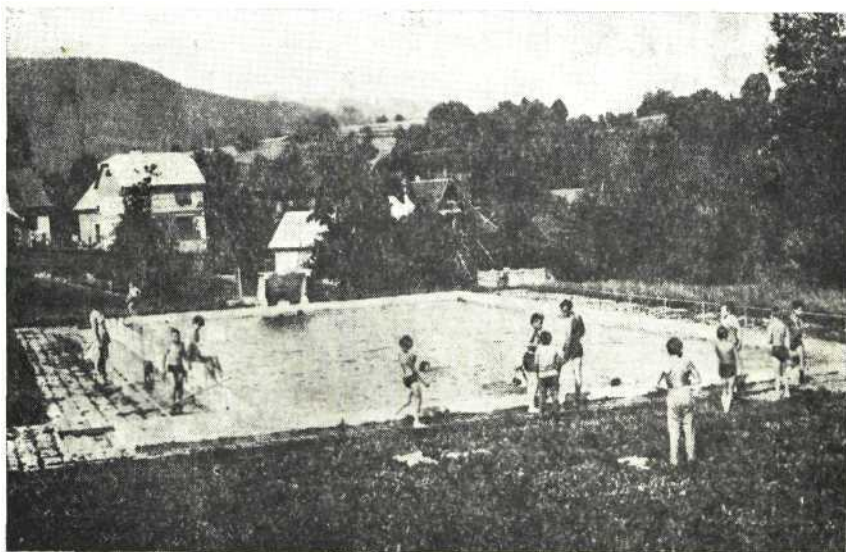
3. Zděchov, pohled ze Žlábku na dolní část obce. Vlevo na obzoru kopec Děhýl, vpravo kopec Skřídla, uprostřed Matušky. 1965

4. Zděchov, Skřípov a Kolíbky, v pozadí Butorky a Žárec. Pohled s Malinová vrchu. Vlevo; Kršla. 1965

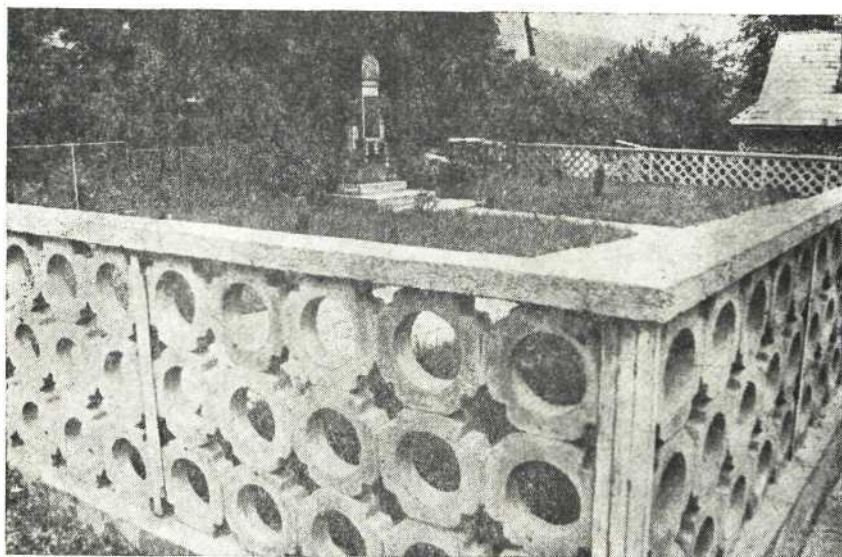
5. Zděchov, pohled do osady Hajdy, pohled s Malinová vrchu. 1965

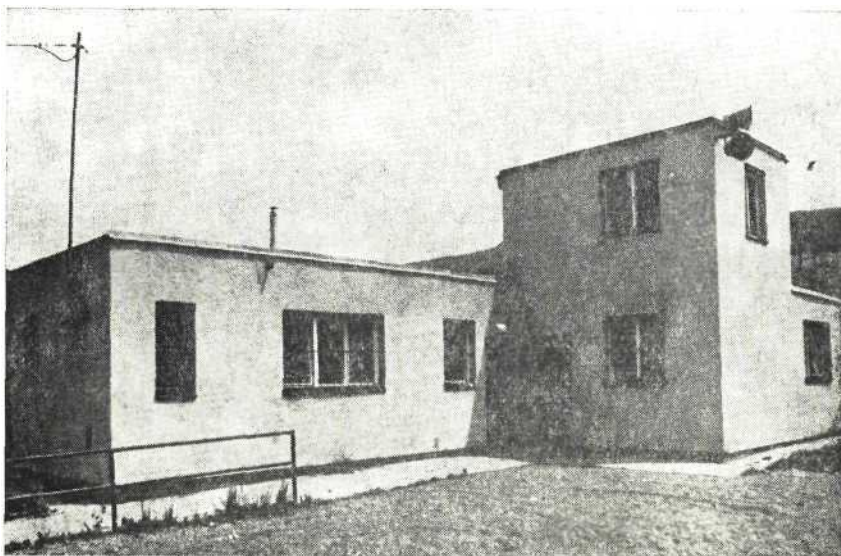
6. Zděchov, koupaliště za kostelem. 1965

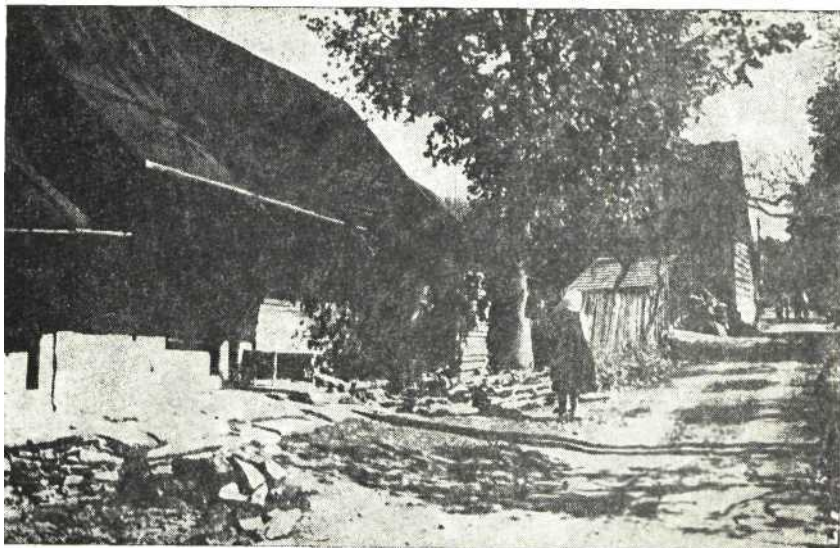
7. Zděchov, generální oprava školy. Započata v roce 1976, dokončena u roce 1977 nákladem 1 300 000 Kčs. 1977

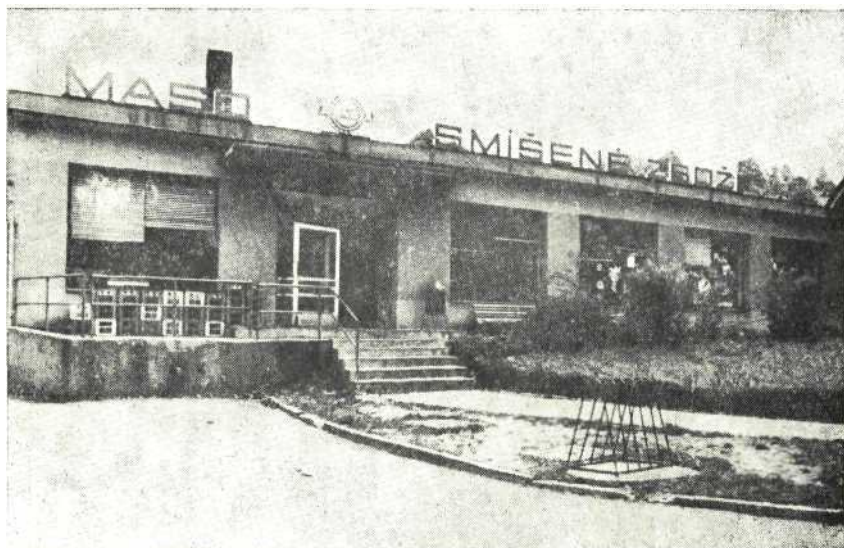
8. Zděchov, památník padlým u I. světový válce a umučeným ve II. světově válce. 1974

9. Zděchov, šatny a sociální zařízení pro TJ Sokol Zděchov. 1973

10. Zděchov, pohled na komunikaci v roce 1946 kolem čp. 7 a 8. V těchto místech vlevo byla postavena nová prodejna. 1946

11. Zděchov, nová prodejna potravin postavená v letech 1969—1971 nákladem 780 000 Kčs v místech, kde dříve stávalo čp. 7 a 8. 1973

12. Zděchov, hotel Na Vartě, pohled z Tkalcového Vrchu. 1973

13. Vsetín — Svárov, I. čs. armádní sbor před Lukotkouou hospodou a Pardubovým holičstvím. Nyní zde stojí nový Městský národní výbor Vsetín. 1945

14. Lyžařský vlek ve sportovním areálu. Vybudován v hodnotě díla 550 000 Kčs. 1984

15. Tradiční lyžařský závod kolem Zděchova - běh za zdravím.

16. Zděchovská grapa — motocrossové závody — přebory ČSR. XIV. ročník.

17. *Farma Jednotného zemědělského družstva Zděchov v místní části zvané Mišurky. Na horizontu — Tarožné.*

Použitá literatura a prameny:

Douša — Kolařík — Novák — Pavlík: Okres vsetínský
Kobliha K.: Vpád Kuruců na Vsacko v r. 1708
Kranžalov D.: Valaši na Moravě
Macůrek J.: Rebelie 1621—1644
Statný archiv Nitra: Listy poddaných
Kronika a historie obce *Zděchova*.
Archiv SPB Gottwaldov.
Sborník: Valašsko 1965

Historie obce Zděchova od jejího osídlení až po dnešek

Podle archivních materiálů a pramenů sestavil
a uspořádal: Karel Hrbáček

Návrh obálky a grafická úprava: Renata Hrbáčková

Foto: Miroslav Langer a archiv

Vydal: MNV Zušchov k 40. výročí osvobození obce a vlasti
a k 450. výročí osídlení obce

Povoleno: ONV Vsetín pod č.: 403/14/2/85-mů

Tisk: Moravské tiskařské závody, provoz Kyjov